

KREDARICA

BILTEN DRUŠTVA SLOVENCEV V NOVEM SADU

Letnik VII. št. 26

WWW.KREDARICA.S5.COM

Novi Sad, junij 2007

20. APRILA 2007

Pozdrav iz Slovenije: del ansambla France Marolt iz Ljubljane

PRAZNOVALI SMO 10. OBLETNICO OBSTOJA DRUŠTVA SLOVENCEV "KREDARICA" V NOVEM SADU

20. aprila je bilo v Društvu Slovencev "Kredarica" v Novem Sadu slavnostno vzdušje, kajti vse je bilo v duhu desete obletnice obstoja Društva.

Slavnostne dejavnosti so se začele zgodaj popoldne v cerkvi Imena Marijinega, kjer je bila maša, ki jo je ob tej priložnosti opravil nadškof beograjski monsignor **Stanislav Hočevar**.

Potem je sledil sprejem uglednih osebnosti in gostov iz Beograda in Republike Slovenije v prostorih Društva v PC Apolo. Svečano je postrežena slavnostna torta, kot simbol desetletnega dela.

Program se je nadaljeval v Srbskem narodnem gledališču, v dvorani "Pera Dobrinović", ki ga je spremljala številna publika. Društvo Slovencev "Kredarica" je predstavilo svoje delo skozi vsa ta jubilejna leta in podelilo plakete in zah-

Nina Trbojević in Bogdan Mirkec sta recitirala **Železno cesto Franceta Prešerna**

valnice za prizadevanja posameznikov in skupin. Povezovalka programa je bila **Elza Ajduković**. Najprej je predsednik

našega Društva **Albert Kužner** vse navzoče pozdravil s temi besedami:

Drage dame, spoštovani gospodje, spoštovani avditorij!

V imenu Društva Slovencev "Kredarica" iz Novega Sada vsi lepo pozdravljeni in dobrodošli na slavnost povodom desetletnice obstoja Društva. Posebej pozdravljam goste iz slovenskih društev Republike Srbije, potem pa prisrčna dobrodošlica cenjenim gostom: njegovi ekselenci nadškofu in metropolitu beograjskem **Stanislavu Hočevarju**, njegovi ekselenci veleposlaniku Republike Slovenije **Miroslavu Luciju**, namestnici veleposlanika R Slovenije **Jadranki Šturm-Kocjan**, predsedniku Slovenske izseljenske matice **Sergeju Pelhanu**, svetovalcu v SIM **Janezu Roglju**, prvem sekretarju slovenskega veleposlaništva v Beogradu

Eminentni gostje na naši proslavi

Jožefu Dajčmanu, ter atašeju za kulturo **Tatjani Kovačič** in članu Izvršnega odbora NLB Continental

vse tiste življenske zveze, ki so bile naenkrat pretrgane. Tako smo na pobudo in s pomočjo Matice izseljencev

stopnje, redno kvartalno izhajanje Biltena "Kredarica" in komorni pevski mešani zbor z moškim kvartetom. Vse to boste videli in slišali v nadaljevanju. Ob tej priložnosti smo tudi sestavili in natisnili publikacijo-monografijo o tem preteklem obdobju, a izšla je tudi redna številka našega Biltena. Dobro sodelujemo tudi z ostalimi društvi in z relevantnim inštitucijami v R Sloveniji in Vojvodini ter R Srbiji. Skozi naše članstvo je prešlo 1025 vpisnikov, društvo ima sedaj 680 članov, čas in pomanjkljivost časa sta naredila svoje.

Pred kratkim smo sprejeli 1000. člana in dovolite mi, da ob tej priliki tisoči članici Društva Senki Radakovič slavnostno vročim člansko izkaznico in posebno darilo-prvo samostojno objavljeno zgoščenko našega zbora.

Glasbeni kvartet Akademске folklorne skupine France Marolt

banke v Novem Sadu **Pavlu Martinuču**.

Skoraj vsi Slovenci, ki živimo tukaj, smo na nek način bogati, saj imamo dve domovini, eno v kateri smo se rodili in drugo iz katere smo po poreklu. Ali zato imamo tudi posebno obveznost da poznamo obe. Nekoč smo bili vsi skupaj, todi novi časi so zahtevali, da se jim prilagodimo in čim lažje vzpostavimo

Slovenije ustanovili društvo pred desetimi leti. Sedaj smo društvo odprtega srca. Kot je tudi Vojvodina multinacionalna, prav tako ima tudi naše društvo podobno strukturo, seveda z največ člani slovenskega porekla. Pomagamo tudi vsem, ki želijo vzpostaviti stik s Slovenijo. Društvo ima izražene tri dejavnosti, a to so dopolnilni pouk slovenščine za vse starostne

POZDRAVI IN ČESTITKE IZ LJUBLJANE

Spoštovani g. predsednik Društva Slovencev Kredarica v Novem Sadu!

V imenu Izseljenskega društva Slovenije v svetu iskreno pozdravljam Vas, odbornike in vse člane vašega društva. Čestitam Vam za prvih deset let nesebičnega delovanja v prid rojakom, ki se družite v Srbiji.

Začetki zahtevajo posebnih prijemov, v novi časih pa nove ideje in predvsem voljo, vztrajnost in ljubezen do tega, čemur se človek posveča. Verjamem, da

vam tega ne manjka in da bo društvo še naprej skrbelo, da slovenska kultura, življenje in veselje ne izumrejo v vašem okolju. Pri tem naporu bo tudi naše društvo pripravljeno po svojih močeh pomagati vam dosegati cilje.

Žal nam ni mogoče udeležiti se skrbno pripravljenega slavlja obletnice z bogatim kulturnim programom. V mislih in srcu pa se bomo veselili z vami. Bog vas živi! **Boštjan Kocmur, predsednik IZseljenskega Društva "Slovenija v svetu".**

Iz Niša

Ob proslavi 10-obletnice vašega Društva vam želimo vsem skupaj še mnogo uspešnih in aktivnih let delovanja.

praznovanju, ki ga bomo z veseljem objavili v Naši luči. Pozdrav Vam in vsem Vašim članom. **Ljubo Bekš, urednik Naše luči**

Iz Skopja

Spoštovani gospod Albert
Najlepša hvala na vabilu. Ne verjamem, da se mu bomo lahko odzvali. Vseeno Vam želimo še dosti uspešnih let pri delovanju Vašega Društva.

Zanima nas, če boste letos spet šli na Srečanje v moji deželi.

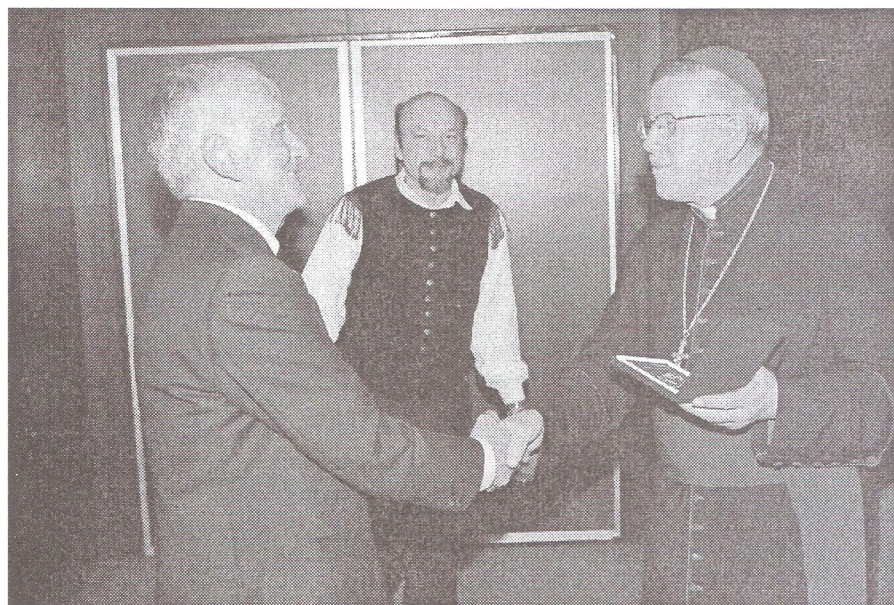
Lep pozdrav in nasvidenje mogoče v jesen. **Predsednica združenja Anastazija.**

V imenu Veleposlaništva Republike Slovenije je skup pozdravil njegova ekselencija veleposlanik **Miroslav Luci**

Veleposlaništvo R Slovenije v Beogradu – dr. Luci Miroslav, veleposlanik;

Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, Ljubljana;

Slovenska izseljenska matica – Rogelj Janez, svetovalec;

Nadškofu in mitropolitu beograjskemu Stanislavu Hočvarju je Zlato plaketo vročil predsednik DS "Kredarica" Albert Kužner

Kot prvo in najstarejše Društvo Slovencev na tem območju bili ste nam in ostali vzor in upamo da bo naše sodelovanje še naprej uspešno.

Prisrčni pozdravi vsem članom Kredarice od Upravnega odbora Slovenska Kulturna Skupnost "F. Prešeren" iz Niša.

Iz Uredništva Naše luči

Spoštovani g. Albert.

Hvala za prijazno vabilo. Žal me ne bo, Vas pa v imenu uredništva Naše luči toplo pozdravljam in vam želim veliko uspeha še vnaprej, da bi znali deliti svojo ljubezen do slovenstva do vseh okoli vas. Prepričan sem, da morate vložiti veliko osebnih naporov in žrtvovati veliko prostega časa da vaša skupnost uspeva vsa ta leta. Bog vas živi še naprej in se veselim vašega poročila o

in pozele ob programu prijeten večer in dobro počutje!

Sledila je podelitev plaket in zahvalnic.

PLAKETE IN PRIZNANJA

Veliki zlati plaketi sta dobila:

Kužner Albert dipl. ing. gradbeništva, tajnik (4 leta), predsednik IO (2 leti), ter predsednik Društva (4 leta);

Cevc Franjo dipl. rudarski inženir, prvi (6 let) in potem častni doživljenski predsednik Društva, predlagan in izbran za častnega konzula R Slovenije v Novem Sadu 2003.

Zlate plakete so dobili:

Njegova ekselencija Stanislav Hočvar, nadškof in metropolit beograjski;

Dajčman Jožef, I. Sekretar slovenskega veleposlaništva v Beogradu;

Pozdravna beseda veleposlanika R Slovenije Miroslava Lucija

Zavrtanik Ivan, član Društva;
Zavrtanik Albin, član Društva;
Radisavljević Zlata, urednica Biltena Društva

Desanka Poslon, učiteljica slovenščine posmrtno;

NLB Continental banka, Novi Sad, Martinuč Pavel, član IO;

Pokrajinski sekretarijat za predpise, upravo in nacionalne manjšine AP Vojvodine.

Srebrne plakete so dobili:

Šteiner Melita, svetovalec Ministrstva za šolstvo in šport;

Kovačič Tatjana, kulturni ataše Veleposlaništva R Slovenije v Beogradu;

10. obletnica obstoja DS "Kredarica"

Mihevc Franja, član Društva;
Gros Suzana, častni član Društva in zborovotkinja;
Stakić Silva, prva učiteljica slovenščine;
• Lovrić Marija, članica uredniškega odbora Biltena;
Danijela Janković, lektorica Biltena;
Arandelović Angela, učiteljica;
Marić Rajko, predsednik IO (4 leta) Društva;
Radaković Srđan, sekretar (2 leti) Društva;
Juršič-Huzjan Katja, članica Društva in zbora;
dr. Breberina Milan, predsednik IO (2 leti) Društva;
Družina Volkar, člani Društva;
Družina Jatić, člani Društva;
Družina Pavlič, člani Društva in zbora;
Družina Balaž, člani Društva;
• Vujkov-Kolman Mirjana, članica Društva;

Kvartet "Kredarica"

Društvo Slovencev "Triglav" iz Subotice;
Društvo Slovencev "Kula" iz Vršca;
Bukatka Ana, članica zbora;
Cvejanović Igor, slikar;

Milarić Olga, članica zbora;
Molnar Antonija, članica zbora;
Oros Zdenka, članica zbora;
Pipan Ernest, član zbora;
Prestor Danijel, član zbora;
Rijavec Ivan, član Društva;
Radović Mirjana, slikarka;
Rakić Ljubomir, tehnični urednik Biltena;
Rutar Darko, član zbora;
Tot-Arvai Majda, članica Društva;
Štrbenk Boris, član zbora;
Dr. Vindiš-Ješić Marija, strokovni dopisovalec Biltena;
Vlasov Mihajlo, član Društva;
Vračarić Ljubiša, član zbora;
Jelovac Jovana, članica zbora;
Nikolić Stevan, član zbora;
Karabegović Marjan, član zbora;
Milinović Andreja, član zbora/režiser;
• Čović Mladen, član zbora/klavir

Igralci Akademskega folklornega ansambla France Marolt so nas navdušili

Ajduković Elza, članica Društva;
• Stanislavljević Karmela, članica Društva;

Zahvalnice so dobili:

Srbsko narodno gledališče v Novem Sadu;
Glasbena mladina Novega Sada;
Društvo Slovencev "Sava" iz Beograda;
Društvo Slovencev "Planika" iz Zrenjanina;
Društvo Slovencev "France Prešeren" iz Niša;

Dobrosavljev Jugoslava, pravnica Društva;

Družina Kersnik;
Družina Ivaz, slikarstvo;
Dunja Huzjan, članica zbora/klavir;
• Dina Šuklar, članica zbora/klavir;
Dugandžija Sonja, članica zbora;
Gregl-Bikar Marijana, članica zbora;
Riter Jožef, član zbora/klavir;
Klašnja Miroslav, član zbora;
Lonc-Lehocki Marija, članica zbora;
Lukan Zdenka, konferansa in recitacija;
Marić Dušana, članica zbora;

V imenu vseh nagrajenih se je zahvalil nadškof beograjski Stanislav Hočevar.

Kulturno umetniški program

Sledil je kulturno umetniški program, v katerem so sodelovali učenci dopolnilnega pouka za odrasle **Zdenka Lukan, Nina Trbojević in Bogdan Mirkac**, ki ga vodi **Angela Arandelović** z recitacijami: "Njega ni" Simona Gregorčiča in "Železna cesta" Franceta Prešerna. Otroci, **Ema in Bojan Radojčić, Aleksandar Perin, Sonja Lukan, Katarina Šijačić in Vladka Ajduković**, ki jih vodi **Elza Ajduković** so nastopili s pesmijo "Naš maček".

Komorni kvartet in pevski zbor DS "Kredarica" pod vodstvom **Mirka Pavliča in Suzane Gros** sta predstavila svoj glasbeni repertoar,

ki se je doobro povečal v zadnjih letih.

Največje presenečenje večera in hkrati tudi najlepša nagrada vsem prisotnim je bil seveda nastop akademske folklorne skupine "France Marolt" iz Ljubljane, ki je s svojim koreografijami in pesmimi predstavil slovenske narodne plesne in običaje skozi zgodovino in jih tudi razvrstil po krajih, kjer so nastali: gorenjski plesi, primorski plesi, prekmurski plesi in plesi ljubljanskega predmestja. Vsi so verjetno občudovali slovenske narodne noše in uživali v slovenski glasbi.

Akademska folklorna skupina "France Marolt" iz Ljubljane

Akademska folklorna skupina je leta 1948 ustanovil etnomuzikolog **France Marolt**. Skupino je vodil le idejno, medtem ko je glasbeno vodstvo prevzela njegova žena **Tončka Marolt**. Ob ustanovitvi je bila skupini poverjena naloga, da poustvarja slovensko plesno izročilo in ga prikazuje javnosti. Leta

Predsedniku našega Društva "Kredarica" Albertu Kužnerju je veliko Zlato plaketo vročil tajnik Srdjan Radaković

na tujem. Najpomembnejša javna priznanja, ki jih je za svoje delo prejela skupina so Evropska nagrada za ljudsko

zaželeli Društvu da nadaljuje z delom vsaj tako dobro, kot doslej, če ne še boljše!

Zahvalnost za donacije

Da bi realizirali proslavo 10. obletnice obstoja Društva Slovencev "Kredarica" (izdajo monografije, plakete in zahvalnice, prireditev in gostovanje Akademске folklorne skupine France Marolt iz Ljubljane...) so nam pomagali:

Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu je dal donacijo od 1.800 eurov, oziroma 144.000,00 din;

Srbsko narodno gledališče nam je dalo na uporabo dvorano "Pera Dobrinović" brez nadomestila od 120.000,00 din;

Donacija NLB Continental banka 100.000,00 dinarjev;

Družina Zavrtanik je s 140.000,00 dinarjev finansirala izdelavo plaket in zahvalnic, Ivan pa je tudi osebno umetniško izdelal dve zlate plakete za dosedanje predsednike Društva;

Avtonomna pokrajina Vojvodina je donirala 30.000,00 dinarjev;

Poleg vsega je družina Zavrtanik posodila 100.000,00 dinarjev za pokrivanje stroškov.

Vsem velika hvaležnost za donacijo in pomoč!

Pripravila: **Elza Ajduković**
Albert Kužner in
Zlata Radisavljević
 Foto: **Marjan Urekar**

Pevski zbor "Kredarica" s svojo zborovotkinjo Suzano Gros

1965 je vodstvo skupine prevzel **Mirko Ramovš**, ki je na podlagi svojega raziskovanja izpopolnil in preoblikoval njen program. Danes program skupine zajema plesne vse širših in tudi nekaterih ožjih območij slovenskega narodnostnega ozemlja. Glasbene priredbe plesnih postavitev **Marije Šuštar** in **Tončke Marolt** sta oblikovala večinoma France in Tončka Marolt, priredbe postavitev Mirka Ramovša pa so delo etnomuzikologa **Julijana Strajnarja**, mag. **Draga Kuneja** in skladatelja **Uroša Kreka**. V letih od ustanovitve je Akademska folklorna skupina France Marolt uspešno predstavljala slovenski ljudski ples doma in

umetnost, Zlati častni znak svobode Republike Slovenije, Maroltova plaketa, red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, Srebrna in Zlata plaketa Univerze v Ljubljani, Nagrada mesta Ljubljane in Zupančičeva nagrada.

AFS France Marolt se je letos odločila za sodelovanje s Slovenci v zamejstvu in izseljenstvu. Večer v Novem Sadu je del tega sodelovanja.

***

Po končanem nastopu so ugledne goste tudi primerno pogostili in vsem prisotnim podarili monografijo, ki jo je izdalo naše Društvo ob 10. obletnici obstoja. Vsi so prireditev pohvalili in

MILAN DEKLEVA – PESNIK, DRAMATIK, PISATELJ IN SKLADATELJ

estetskega odzivanja na pojave, iskanje celostnega pogleda na svet, veselje, naravo in človeka z duhovito ironijo razkraja nadvlado ideologije in zgodovine nad posameznikovo eksistenco (**Šepavi soneti, 1995; Jezikava rapsodija. Improvizacija na neznano temo, 1996**). Piše tudi romane o življenju intelektualcev (**Oko v zraku, Pimlico**) ter lutkovne in radijske igre, pesmi in muzikle za otroke (**Totalka odštekan dan, Lučka na Brodwayu**).

Le iz zadrege logosa govorim iz tvoje duše,
ker ti si vse: kaplja, prerezan sapnik duše,
lajč psa v ometu zapuščene hiše, strah, idol,
vzcveteli ud, ciganska violina, pravi mol,

kletev brezverca, foton v očeh novorojenca,
samota rože, ki blede na robu venca.

***

Besedilo **Anaksimander** odštevava iz zbirke **Panični človek** (1990), ki v naslovu nakazuje iracionalni strah in iskanje celovite predstave sveta, ki se je sodobnemu človeku izmuznila. Pesnik govori z glasom grškega filozofa Anaksimandra iz Mileta, misleca "apeirona", neskončnega prapočela narave, brezmejne in neizčrpne snovi, iz katere je z gibanjem in deljenjem nastalo vse in v katero se vse vrača. Pesem posnema aksiomatsko sistemskost, vendar jo rahlja z elipsami, svobodnim ustvarjanjem analogij in kontrastov, besedotvornimi prenovitvami in ritmom.

Anaksimander odštevava

Pet čutil za eno srce.
Štiri strani neba za eno zemljo.
Tri razsežnosti za en prostor.
Dve bitji za enega otroka.
Eno življenje za eno smrt.
Nobene besede za brezkraino, ki združuje
srce, zemljo, prostor, otroka in smrt.

Pripravila:

Angela Arandelovič

Rojen je v Ljubljani (1946), je diplomiral iz primerjalne književnosti in delal kot glasbeni pedagog in novinar v kulturnem uredništvu Ljubljanskega dnevnika. V času študentskega gibanja in zanimanja za vzhodno mišljenje je izdal prvo slovensko zbirko haikujev **Mushi mushi** (1971). Odtlej se posveča raziskovanju sveta v različnih govoricah, od slikovitih metaforičnih in glasovnih asociacij v dialoških pesmih zbirke **Dopisovanja** (1978) in **Nagovarjanje** (1979) do paradoksalnih meditacij **Zapriseženi prah** (1987); **Odjedanje božjega** (1988). V položaju dvoma o neskončnem napredku se v kratkih gnomičnih izrekih vrača k začetkom evropskega mišljenja **Panični človek** (1990) in k vzhodnim filozofijam **Presežni človek** (1992). Oplaja se z glasbeno improvizacijo in z dialogom z drugimi pesniki (**Narečje telesa, 1984**) ter posnema norčavi ljudski humor (**Kvantaški stihi, 1994**). V imenu občutljivega erotičnega in

erotika v vseh razsežnostih je ključna tema Deklevove poezije od zbirk **Dopisovanje** (1978) in **Nagovarjanja** (1979) naprej. Idilično nežne podobe iz narave in svobodnjaško intenzivne podobe iz subkulture gradijo čutno, čustveno in duhovno razsežnost ljubezni med partnerjema. Intimna vez je samo poseben primer vesoljnega povezovanja, ki presega načelno samoto bitij ter ločenost časovnih in jezikovnih položajev. V **Šepavih sonetih** (1995) se tradicionalna govorica čustvene izpovedi srečuje z visoko strokovno-znanstveno terminologijo in pogovornostjo.

Ljuba, postrgal te bom v pesem, v ostanek življenja. Le iz zadrege logosa govorim v prvi osebi. V resnici se v tebi učim predbesed. V tvojo lepoto gledam, podganek.

Navzamem se tvoje daljave, nemira, pisave. Stopam v tvoje nevrone, v šifro dedne zasnove. Čutim spremembe tkiva, drhteče celične bogove, vedrim v vrtincu sreče sredi tvoje glave.

MILAN DEKLEVA: PRINCI SVETLOBE (odlomek iz novele)

Začetek novele:

"Šla bom v Rio de Janeiro."
"Kako patetično," je rekel. "Melodramično. Pocukrano.
Ne bi šla raje v Žabjo vas?"

Našobila je ustnice in jih obliznila z jezikom.
"Tvoj cinizem me ne prizadene več. Šla bom v Rio de Janeiro."

Odložil je časopis in jo pogledal. "A bi šla lahko prej še v trgovino?
Zmanjkalo je piva.
Lahko bi padel v depresijo."

Konec novele:

Stopil je prek sobe, odprl vrata na hodniku, odšel do vhoda, pobral časopis in ga zaprl. V levem spodnjem kotu, v drobno obrobljenem, potemljenem okvirčku je prebral:

Rio de Janeiro, 21-Predsinocnjim je bilo med spopadom dveh uličnih kriminalnih skupin

ubitih sedem ljudi, medtem ko so bili trije hudo ranjeni. Med mrtvimi so bili štirje nedolžni sprehajalci, ki so se slučajno znašli na mestu obračuna. Kot poroča agencija Reuter (novico pa so potrdili tudi na slovenskem veleposlaništvu v Sao Paulu), je bila med tragičnim žrtvami tudi slovenska turistka Brigitta Hladky, 32. preiskovalci sumijo, da je šlo za obračun med preprodajalci droge, ki postaja v Braziliji vse hujši družbeni problem.

Kaj se je zgodilo med začetkom in koncem zgodbe?

Čeprav Matjaž ni bil zadovoljen z Brigittino odločitvijo, da odpotuje v Rio, je ona vseeno odpotovala. Ker prebivalec Slovenije za potovanje v Brazilijo ni potrebna viza, se je Brigitta takoj odpravila in napotila v najznamenitejše mesto Brazilije, Rio de Janeiro.

Še ko je bila na letalu, je napravila načrt za obisk mesta. Ko je prišla v Rio, je izbrala hotel, kjer bo preživela. Malo se je odpočila potem pa si je šla ogledati mesto. Kaj je vse obiskala?

Najprej se je odločila sprehoditi po plažah Copocabana in Ipanema – najbolj slavnih plažah na svetu. Potem se je povzpela na goro Corcovado, na kateri stoji ogromen kip Kristusa Odrešnika, ki je viden iz mesta, še posebej ponoči, ko izgleda kot da lebdi na temnem nebu. Brigitta je bila navdušena. Bila je tudi v največjem gozdu, ki se nahaja znotraj mesta in se imenuje "Floresta da Tijuca." Brigitti so bili zanimivi tudi prebivalci Ria, ki se imenujejo Carioco. So zelo ljubeznivi in prijetni ljudje. Posebni dnevi so bili karnevalski dnevi. Pustni karneval v Rio de Janeiro velja za "mater" vseh karnevalov in štiridnevno rajanje je ponujalo vse, od živobarvnih kostumov, tisoč plesalcev sambe do 24-urnega smeha in zabave na prav vsaki ulici. Vse je bilo "fine". Poslednji dan karnevala se je Brigitta vračala v hotel in kaj se je zgodilo? Znašla se je na mestu obračuna dveh uličnih kriminalnih skupin. Zadel jo je slučajni naboj.

Ves čas je Matjaž mislil na Brigitto in pričakoval njen prihod. Brigitta že 10 dni ni poklicala Matjaža, ki je bil zelo zaskrbljen. Naslednji dan zjutraj...

Pripravila: **Jovana Čeprnja**, dopolnilni pouk slovenščine "Kredarica"

ZLATA RADISAVLJEVIĆ, NOVINARKA – GLAVNA UREDNICA BILTENA "KREDARICA"

Pravkar se je končala proslava 10. obletnice Društva Slovencev "Kredarica", poiskala sem dobitnico Zlate plakete – priznanja za svoje delo in urejanje biltena, ter za delo na monografiji Društva **Zlato Radisavljević**. Iskrene čestitke v ta namen. To je tudi povod, da vam jo predstavim.

Bi mi prosim povedali nekaj o sebi?

Rojena sem 1941. v Novem Sadu od matere Katarine Moric (Madžarkre) in Rudolfa Štiglic (Slovenca). Od mame sem se naučila pisati in govoriti madžarsko, od družine mojega očeta v Sloveniji pa sem učila slovenščino, hodila pa sem v srbsko šolo. Ampak, celo življenje se čutim in pišem kot Slovenka. Oče poteka iz Radovljice, v Novi Sad pa je prišel v letalsko šolo in tu spoznal mojo mamo, 1937. se poročita in žal zelo kratko živeli skupaj, kajti 1944. je oče padel v Zemun, kjer smo takrat živeli. Mati se je z mojo starejšo sestro in z menoj vrnila v Novi Sad. Tu sem končala srednjo ekonomsko šolo in ob delu študirala pravo. Delati sem začela zgodaj in celo delovno dobo sem bila v velikem podjetju "Novkabel", najprej kot stenodaktilografinja (1 leto), nato pa kot tajnica organa samoupravljanja (7 let). Ko smo 1961. začeli izdajati mesečni časopis "Novkabel" sem že za prvo številko naredila intervju z livcem – herojem dela in potem redno sodelovala v pisanju za časopis. Leta 1963, ko smo začeli z izdajanjem dnevnega biltena sem postala urednica in vse do upokojitve (27 let) delala kot novinarka – urednica. To je bilo zelo cenjeno delo, naše podjetje je štelo okoli 5.000 delavcev in bili so navajeni, da vsak dan okrog 13 ure dobijo dnevne novice na delovnem mestu, en del izvodov pa je bil za drugo in tretjo izmeno. Enkrat na mesec so dobili časopis, ki smo ga prevajali, del na madžarsčino in del na slovaški jezik. Kot novinarka sem bila večkrat izvoljena za člana zveze novinarjev tedanje Jugoslavije, za svoje delo pa sem dobila priznanja v svojem podjetju, tudi Prvomajsko plaketo z diplomom Zveze sindikatov Vojvodine (1979) za uspešno informiranje zaposlencev.

Moram omeniti tudi svojo družino: poročena sem 46 let z Bogdanom Radisavljevićem, inženirjem metalurgije, ki je prav tako delal v "Novkabelu". Imava dva sinova: starejši Goran (rojen 1965) elektroinženir s soprogo Mariano živita in delata že 6 let v Kanadi, in mlajši Zoran (1971), ki živi v Novem Sadu in dela kot novinar.

Vaše zveze s slovenstvom, danes?

Družina Štiglic je velika. Na začetku XX. stoletja se jih je rodilo 11 v Radovljici in v Kranju, kjer je stari ata delal. Trije otroci so umrli kot dojenčki, eden je padel v I. Svetovni vojni, star 21 let, moj oče pa je padel v II. Svetovni vojni, ko je bil star komaj 36 let, nekateri pa so doživeli veliko starost. Kot otrok sem skupaj s sestro odhajala na počitnice v Ljubljano in Kranj k sorodnikom (stara mama in stari ata, imeli pa smo še pet stricov in eno teto). Eden od stricov je znani slovenski (jugoslovanski) režiser Franc Štiglic. Sedaj sta živa še stric in teta, imam tri bratrance, sedem sestričen in njihove družine s katerimi sem tudi danes v stiku.

Društvo Slovencev "Kredarica" in vi; kako se je vse pričelo?

Od starejšega sina Gorana in njegove soproge sem izvedela, da v Novem Sadu obstaja Društvo Slovencev ter da oba obiskujeta dopolnilni pouk slovenskega jezika. Takoj sem odšla v Futoško 12, kjer je bil naš klub in spoznala tedanjega tajnika Društva Alberta Kužnerja. To je bilo 12. januarja 2001. Včlanila sem se in na njegov predlog, ko je izvedel, da sem novinarka-upokojenka, sem se lotila izdajanja biltena Društva. Prvi dve številki je tehnično opravil moj starejši sin,

tiskano pa je v SRZ MIVA Veternik, pri našem članu Albinu Zavrtaniku, kjer se bilten še danes tiska. Od tretje številke smo angažirali prijatelja našega Društva in soproga naše članice, Ljubomira Rakića, ki zelo profesionalno tehnično ureja bilten. In tako že več kot 6 let.

Kakšne težave ste imeli pri vašem delu?

Ob ustanovitvi časopisa smo imeli veliko željo, da člane obveščamo o programu in delu Društva, da se spoznavamo med seboj, prav tako pa smo želeli, da nas sredina v kateri živimo, delamo in kjer je večji del nas tudi rojen, bolj spozna. Tako smo do današnjega dne obdržali osnovno koncepcijo, ampak s povdankom na ohranitvi slovenskega jezika in kulture skozi pisano besedo. Na začetku je bilo veliko težav, kajti večina ni znala in ni govorila v slovenščini. Predvsem je bila težava pri pisanju v slovenščini. Trudili smo se in s pomočjo učiteljic, ki so organizirale pouk slovenskega jezika za vse, ki so bili zainteresirani, smo premostili težavo s pisano besedo, še posebej pa, ko smo dobili lektorico Danijelo Jankovič, našo mlado in zelo pridno članico. Problem je tudi v tem, ker se zelo malo članov priključi k pisanju za bilten. V največ primerih za bilten pišemo vedno isti člani uredniškega odbora in včasih slušateljci dopolnilnega pouka slovenščine.

Mi lahko poveste kakšno zanimivost?

S članico Uredniškega odbora in urednico rubrike "Predstavljamo naše člane" Marijo Lovrič, sem se spoznala v "Novkabelu", ko smo začeli z izdajo časopisa (1961). Marija je bila novinarka "Dnevnika" in se je na našo prošnjo lotila urejanja kulturne rubrike v časopisu. Nekoliko let nam je v tem pomagala. Potem se dolgo časa nisva srečali, samo včasih na ulici. Ko sem se januarja 2001 včlanila v Društvo Slovencev "Kredarica" in obljubila, da bom pričela z delom urejanja in izdaje biltena, sem na odhodu iz kluba srečala Marijo! Obe sva bili presenečeni in tudi ona se je z veseljem lotila dela na biltenu, vse do današnjega dne. Njen prispevek in pridnost pri delu na Biltenu in tudi pri pripravi Monografije ob 10. obletnici obstoja našega Društva, je za vsako pohvalo!

Ravnokar ste se vrnili z drugega seminarja za slovenske novinarje iz sveta, ki ga organizira Urad Vlade R Slovenije v Ljubljani. Kaj je novega na tem polju?

Seminar je bil organiziran na zelo visokem nivoju. Glavni cilji seminarja so bili: seznanitev z omenjenimi institucijami, ki so nam, ki živimo po svetu lahko v pomoč, predstavitev Slovenije kot članice EU, ki se pripravlja na njeno vodenje in poglobitev oz. vzpostavljanje odnosov z mediji, saj si želimo, da bi o nam več pisali. Bilo nas je 21 udeležencev: iz Avstralije, Argentine, USA, Kanade, Nemčije, Velike Britanije, Švice, Srbije in BiH. Vsi udeleženci pa smo oddali vse pohvale ga. Tatjana Lesjak – Klun za dobro organiziran in realiziran program. V septemberski številki biltena si boste lahko več prebrali o tem seminarju.

Kakšnega pomena je informiranje v našem Društvu "Kredarica"?

Ko smo pričeli z delom je to bil takrat edini časopis v slovenščini na teh prostorih in širše. Izhaja redno, štirikrat na leto, na 8 ali 12-tih straneh, v 300-tih izvodih.

Menim, da moramo biti zadovoljni, ker smo uspeli ustanoviti časopis, ki izhaja redno in ne zamuja s terminom. Na ta način so člani Društva informirani, tako o načrtovanih kakor o preteklih dogajanjih. Mislim tudi, da je največji in najpomembnejši dosežek ta, da skozi časopis in pisano besedo negujemo jezik in kulturo Slovencev, ki živijo in delajo na teh prostorih.

Kaj bi sporočili članom Društva?

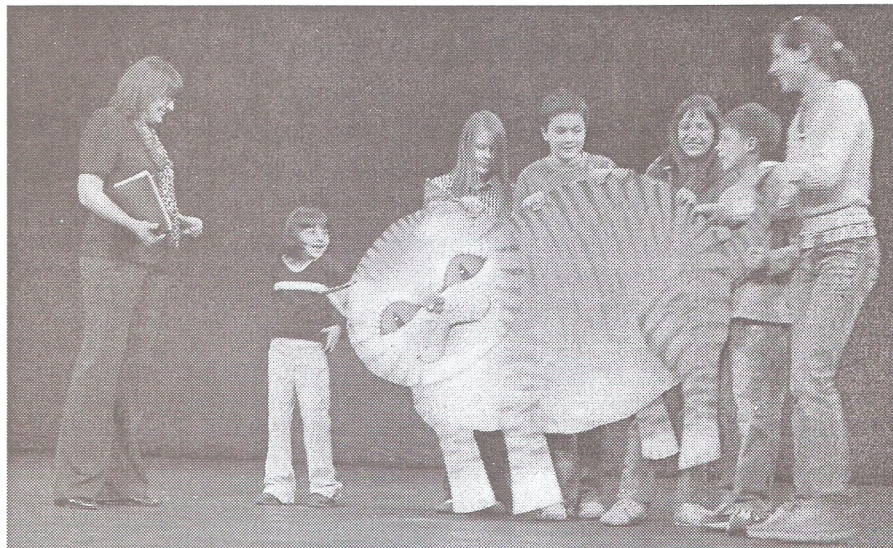
Naše Društvo ima na seznamu preko 1.000 članov in ni tako enostavno organizirati druženje. Iz tega razloga bi se lahko organizirale manjše skupine, ki se med seboj bolj poznajo in se družile v prostorih našega Društva ali pa v naravi. Ni potrebno čakati, da vodstvo vse organizira. Vsaka ideja je dobrodošla, realizirali jih bomo s pomočjo vodstva. Prav tako vabim vse člane Društva, da sodelujejo v pisanju časopisa, največja želja pa mi je, da se dela na biltenu lotijo mlajši člani našega Društva.

Pogovor vodila: **Marija Lovrič**

TEKMOVANJE RECITATORJEV V ZRENJANINU

V soboto, 6.6.2007, je DS "Planika" v Zrenjaninu organiziralo tekmovanje v recitiranju na katerem je sodelovalo tudi naše Društvo skupaj s predstavniki, učenci dopolnilnega pouka slovenskega jezika. Poleg gostitelja DS "Planika" iz Zrenjanina so sodelovala tudi društva iz: Niša, Beograda, Subotice, Vršca in Novega Sada. Program je bil pester saj so se v recitiranju tekmovali otroci in odrasli v zavidanja vrednem številu. V konkurenci odraslih je zmagal Nenad Čolakov iz Vršca z Zdravljico dr. Franceta Prešerna, pri otrocih pa so vsi dobili enakovredna priznanja, saj so prav vsi izzvali veliko navdušenost publike. Strokovni žiri je vodila **Maja Djukanović** iz Beograda. Ocenjevala se je pravilnost izgovaranja in umetniški vtis. Poleg nagrad za recitacije, so podelili tudi priznanja in simbolična darila za sodelovanje, vsem društvom.

Elza Ajduković in najmlajši učenci pouka slovenščine na proslavi 10. obletnice obstoja DS "Kredarica" s pesmijo "Naš maček"

Prireditev je pozdravil ambasador R Slovenije **Miroslav Luci** in gostitelju oddal priznanje za izvirno idejo ter jim zaželel, da prireditev na ta

način tudi v prihodnosti prispeva k ohranjanju slovenske besede, povsod tam, kjer žive Slovenci!

Elza Ajduković

PREDSTAVNIKI ZBORA "KREDARICA" NA SEMINARJU V SLOVENIJI

Izseljensko društvo – Slovenija v svetu je letos prvič organiziralo seminar z imenom "Slovenska pesem – seminar izseljenske zborovske pesmi v

Maasmehelena – Belgija, pod vodstvom dirigenta Vili Roglja;

Predstavniki zborov "Planika" iz Zrenjanina

različnih krajev Slovenije, z različnimi narečji in različnega karakterja; obdelava umetniških kompozicij sodobnih slovenskih skladateljev. Dobili smo tudi sugestije pri izbiri programa in ničžrpane ideje v sistemu dela z zborom.

Zadnji večer, 11. aprila ob 20h, je održan koncert zborov "SLOMŠEK" iz Belgije v cerkvi sv. Florjana v Ljubljani. Zahvaljujoč velikodušnosti koordinatorskega njihovega zborov, so nam omogočili prevoz tako, da smo bili tudi mi prisotni na koncertu. Na samem začetku je predsednik Izseljenskega društva Slovenija v svetu **Boštjan Kocmur** v svoji pozdravni in uvodni besedi pozdravil tudi nas iz Srbije.

Z navdušenjem bi rada omenila, da je ta zbor sestavljen od Slovencev (srednje in starejše dobe) iz cele Belgije in da potujejo na vaje celo z veliko oddaljenosti – tudi po 200 km. Najbolj me je navdušil njihov sproščen medljudski odnos poln spoštovanja, sočutja, kar pa se odraža v njihovem skladnem, sproščenem in pozitivnem muziciranju. Do nas so se obnašali s polno toplino, skrbnostjo in sočutjem, kar pa se je spremenilo v veliko prijateljstvo. Pogovarjali smo se v slovenščini in smo se perfektno razumeli.

Najbolj smo se zblížili z našimi starimi znanci iz Zrenjanina, ki so bili skupaj z nami in pod vtišom s samega seminarja, smo prišli na idejo da naše sodelovanje obogatimo in naredimo bolj obsežno, dva zborov "Planika" in "Kredarica".

Take vrste seminarja je od velike koristi, tako za dirigente kakor tudi za pevce. Pomaga pri širjenju vidika, porajanju idej, osposabljanju, rušenju pregrad in predsodkov, izmenjavi izkušenj, ker je glasba nekaj najlepšega kar človeštvo daruje sebi kot univerzalni jezik celega sveta.

Suzana Gros

Prevedla: **Danijela Janković**

Člani "Kredarice", Martina Batić in člani "Planike" (z leve)

Sloveniji", 10. in 11. aprila 2007 v Vopovlju (hotel Silvester). Namenjen je članicam in članom slovenskih pevskih zborov v izseljenstvu, da si pridobijo potrebno glasbeno znanje.

Dvodnevni strokovni seminar je vodila dirigentka **Martina Batić** iz SNG opera in balet Ljubljana, dobitnica prve nagrade na najprestižnejšem tekmovanju mladih zborovskih dirigentov Eric Ericson Award, leta 2006.

Na seminarju so bili prisotni:

Moški in mešani zbor "SLOMŠEK" iz

(Danijela Avram (sopran-dirigentka), Dragana Vučetić (alt), Miladin Čepić (bariton));

Predstavniki zborov "Triglav" iz Subotice (Ana Šarkanj (alt), Julija Kunjova (alt));

Predstavniki zborov "Kredarica" iz Novega Sada (Suzana Gros (alt-dirigentka), Ana Bukatka (alt), Boris Šrbenk (bariton)).

Vaje so izvajane v popoldanskem času (14h-17.30h) v kapeli zraven hotela. Vsečina predavanja je bila iz treh celin: delo na vokalni tehniki; obdelava in analiza slovenskih narodnih pesmi iz

**NA URADNEM
KOSILU
Z VELEPOSLANIKI
SLOVENIJE,
AVSTRIJE IN
SLOVAŠKE**

V ambijentu prelepe pivnice Rodić MB, se je 22.05.2007. na povabilo predstavnika delegacije evropske komisije v organizaciji veleposlaništva R Slovenije, Rajko Marić udeležil uradnega kosila, kot predstavnik Društva Slovencev "Kredarica".

Veleposlanik R Slovenije, **Miroslav Luci**, je skupaj s kolegi **Gerhardom Jandlom** in **Igorjem Furdikom**, veleposlaniki Avstrije in Slovaške, organiziral to srečanje kot del proslave petdesetletnice potpisovanja Rimskega sporazuma, z namenom seznanjanja prebivalstva Srbije z delom evropskih predstavništva v Srbiji in konkretnimi možnostmi, ki jih nudi proces evropske integracije.

Sestanka so se udeležili predstavniki slovaške, romske, ukrajinske, rusinske in romunske nacionalne manjšine, ter predstavnik evropske komisije kot tudi predstavniki slovenskega Veleposlanstva.

Veleposlanik **Miroslav Luci** je vse prisotne pozdravil, jim zaželel dobro delo ter jih povabil, da povejo nekaj o svojem položaju v Vojvodini.

Vse prisotne sta pozdravila tudi veleposlanik Avstrije **Gerhard Jandl** in veleposlanik Slovaške **Igor Furdik**.

V kratkem so predstavniki predstavili svoja društva in poročali o svojih težavah. Mi smo imeli to srečo, da je bil domačin naš veleposlanik in nas je on najbolj predstavil.

Potem je besedo vzel **Rajko Marić** in kratko poročal o osnovnih črtah obstoja, dela in razvoja Društva Slovencev "Kredarica" ter vse navzoče povabil na bližje sodelovanje.

Zaključek sestanka je ta, da je odlična inicijativa treh veleposlancev za srečanje te vrste, ker je to enkratna priložnost, da se nacionalne manjšine med seboj povežejo.

Skupna ugotovitev je, da bomo v prihodnosti med seboj bolj sodelovali in se zblíževali, kajti vsi skupaj imamo veliko istih ali podobnih problemov in vprašanj.

Rajko Marić

**PROFESOR DR. MILAN
BREBERINA IZVOLJEN V SVET
ZA SLOVENCE PO SVETU PRI
VLADI REPUBLIKE SLOVENIJE**

Veleposlaništvo R Slovenije v Beogradu je sklicalo 28. marca 2007 sestanek vseh predstavnikov društev in organizacij v Srbiji, ki je vodila

Prof. dr. Milan Breberina

Jadranka Šturm-Kocjan, pooblaščenica ministrice in namestnica veleposlanika, skupaj s svetovalko pri Veleposlaništvu Tatjano Kovačič. Na sestanku so bila že znana društva iz Vojvodine in sicer iz Novega Sada (dr. Milan Breberina), Zrenjanina (Martina Drča), Subotice (Igor Race) in Vršca (Katica Čelofiga Ristić) in potem iz ožje Srbije in Beograda (Vladimir Uršič), Kragujevca (Jožica Radomirović), Bora (Leopold Skale), Zaječarja (Miroslav Miha Piljušić) in Niša (Meri

Špeletič-Jovanović). Polnopravno so bili prisotni še: Slovenska kulturna skupnost mesta Leskovac (Barbara Stojilković) v ustanavljanju, Sekcija Zveze borcev NOV Slovenije iz Beograda (Josip Tušar). Naknadno je priključen Slovenski poslovni klub, tako da je bilo skupaj prisotnih 12 enakovrednih predstavnikov za izvolitev sveta.

Določena je volilna komisija, ki so jo sestavljale uvažene dame Jadranka Šturm-Kocjan, Tatjana Kovačič ter Meri Špeletič Jovanović iz nižkega društva. Volitve so bile zelo zanimive, malce komplicirane in so imele tri kroga in seveda vse je bilo tajno. Dogovorjeno je, da vsak kandidat voli za sebe. M.M. Piljušića so predlagala tri Društva (Zaječar, Leskovac ter Zveza NOV).

V prvem krogu je vsak volilec zbiral svoja tri kandidata, tako da so prva tri kandidata s šestimi glasovi šla naprej in sicer: Milan Breberina, M.M. Piljušić ter Vladimir Uršič.

V drugem krogu se je volilo za dva kandidata. Milan Breberina je dobil 11 glasov od 12 (za njega ni volil edino M.M. Piljušić). Vladimir Uršič je imel 7 glasov, M. M. Piljušić pa en glas manj. V "finalu" je Milan Breberina izvoljen z 8 glasovi, Vladimir Uršič pa je dobil 4 glasove.

Izvoljeni predstavnik, član našega Društva "Kredarica", prof. dr. Milan Breberina je tudi končno potrjen za člana Sveta od strani Vlade Republike Slovenije.

Albert Kužner

OPRAVIČILO DRUŽINI VASIĆ

V 25. številki (marec) našega biltena "Kredarica" je prišlo do tehnične napake. V rubriki *Gostovanje pevskega z b o r a – ZBOR JE PEL V KIKINDI* sta nastali napaki pri imenih. Na začetku teksta je napaka pri imenu: **namesto Mira, mora biti MILKA VASIĆ, pri avtorici teksta pa namesto Mirjana, mora pisati BOJANA VASIĆ.** OBEMA se opravičujemo, tudi bralcem in bralkam!

UREDNIŠKI ODBOR

(LAJMSKA BORELIOZA)

Lajmska bolezen je infekcijskega karakterja (zoonoza), povzročena s spiroheto (*Borrelia burgdorferi*), ki jo prenašajo klopi. To bolezen so prvič prepoznali v Lajmu (1975) in je po tem

dobila tudi ime. Obstaja več vrst borelija, samo ena pa je povzročitelj te bolezni, ki ima zelo široko klinično sliko. Bolezen je razprostrajena po celnem svetu, pri nas pa je prvič dijagnostificirana 1985 na območju Beograda. Lajmska bolezen ima polimorfno simptomatologijo, nepredviden tok in ima nagnjenost k recidivom in prehoda v kronično obliko. Ta bolezen spada v skupino potencialno težkih bolezni, ker zaradi kroničnega toka lahko pripelje do poškodb nekaterih vitalnih organov.

Prenašalci so klopi, ki se hranijo s krvjo, so ektoparaziti in spadajo v trodomačinsko vrsto, ker se v vsaki fazi razvoja (ličinka, nimfa, odrasla), hrani na posebnem domačinu. Na ta način so v življenjski cikel klopa vključeni mišoliki glodarji, velika divjač, domače živali in ptice.

Človek je stranski domačin in se slučajno priključi v verigo prehrane klopa. Okužba nastane ko klop piči, kar pa je najpogostejše brez bolečin zaradi anestetskih lastnosti sline in se

opazi šele, ko klop nabrekne, ker se nasesa krvi. Med sesanjem krvi iz človekove kože, se iz črevesja klopa v kožo in za tem v kri človeka prenese borelija. Prenajanje te bolezni s človeka na človeka ni dokazano, je pa možno skozi placento z matere na plod. Niso okuženi vsi klopi s tem vzročnikom in nima vsak pik klopa kot posledico to bolezen. Klope lahko najdemo na območjih kjer je velika trava, nisko rastlinje in v hostah. Meni se, da je v Evropi okuženost kloпов s spiroheto okrog 40%.

Bolezen se javlja enako pri obeh polih in pri vseh starostnih skupinah. Bolezen je sezonskega karakterja in je povezana z življenjskim ciklusom klopa in večjo možnostjo stika klop-človek. To obdobje traja od zgodnje spomladi do pozne jeseni z vrhuncem v juniju in z odvisnostjo od aktivnosti hranjenja klopa. Klinična slika je izražena v treh stadijih. Prvi stadij se pojavi nekoliko dni po tem, ko nas je klop pičil v obliki rdečila na koži (pa tudi brez njega), povišano telesno temperaturo, generalizirano povečanih limfnih žlez, glavoboli, bolečinami v mišicah in sklepih in utrujenostjo, kar pa je vse skupaj zelo podobno gripoznem stanju. Eden od sigurnih kliničnih znakov okužbe je lokalno rdečilo na mestu pika, ki se po treh dneh (do tri mesece) razširja in dobija obliko prstena in ga najpogostejše spremljajo pekočine in srbenje, lahko pa traja tudi nekoliko mesecev.

Drugi stadij nastane po 3-4 tednih, ko je prišlo do širjenja vzročnika v različne organe. V tem stadiju je še naprej prisotna povišena temperatura, onemoglost, glavobol, bolečine v mišicah in sklepih, pridružijo pa se tudi simptomi s strani okuženih organov (meningitis,

miokarditis, pljučnica, nefritis, hepatitis itd). Tretji stadij bolezni je prehod v kronično fazo in to nastane po nekaj mesecih ali celo letih in se manifestira s poškodbami zajetih organov, najpogostejše centralnega in perifernega živčnega sistema, sklepov in kože. Spremembe na srcu so vglavnem prehodnega karakterja.

Dijagnoza se postavi na bazi podatka o piku klopa, klinični sliki, predvsem pa spremembami na koži in serološkimi analizami v krvi.

Prevenција bolezni je od velikega pomena in se nanaša predvsem na preprečitev klopovnega pika. Ni vsak klop okužen, ampak na videz to ne moremo vedeti. Če že pride do pika, je potrebno klopa čimprej odstraniti v celoti in to najkasneje v roku 24-tih ur. Odstranitev klopa se izvaja s pinceto, stisnemo (ne premočno) rilec čim bližje pri koži, ker rilec ne sme ostati niti malo v koži se priporoča, da to stori zdravnik. Klop nikakor ne smemo kar tako puliti, stiskati ali trgati, ker bo v koži ostal delček. Se ne priporoča uporaba katerega koli kemičnega sredstva preden ga damo stran iz kože, čeprav se v narodu uporablja mazanje s terpentinom, bencinom ali hlajenje z ledom. Mesto kjer je klop pičil je potrebno, potem, ko smo ga že odstranili, dezinficirati. *Borrelia burgdorferi*, ki je povzročitelj te bolezni, je občutljiva na antibiotike in jo lahko zdravimo. Ostala terapija je odvisna od stadija bolezni in organa, ki ga je zajela. Zdravljenje te bolezni opravlja specialist-infektolog.

Prof. Dr. Marija Vindiš-Ješić,
internist-kardiolog
Prevedla:
Danijela Janković

SEMINAR ZA UČITELJICE IN UČITELJE DOPOLNILNEGA POUKA SLOVENŠČINE V TUJINI – PTUJ 2007

V Ptujju je bilo od 9. do 14. aprila 2007 organiziran seminar za učiteljice in učitelje dopolnilnega pouka v tujini. Seminar je organiziral Zavod Republike Slovenije za šolstvo in **Dragica Motik, višja svetovalka, vodja seminarja.**

Udeleženci so bili iz evropskih držav: Švice, Nemčije, Avstrije, Nizozemske, Švedske, Belgije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Makedonije in Srbije.

Seminar je bil organiziran na visokem strokovnem nivoju, saj so bili predavatelji iz jezikoslovne elite Slovenije in sicer: **dr. Martina Krizaj-Ortar** s temo "Nivojski pouk v starostno in sporazumevalno heterogenih skupinah", **Zdenka Štruc** s temo "Pravljica in lutka", **dr. Anton Polšak** s temo "Slovenija kot geografski in zgodovinski pojem" **Neva Ščerov** s temo "Drugi/tuji

jezik za predšolske in razredne stopnje".

Poleg tega je bil organiziran obisk podružniške šole v Prežganju, kjer je učiteljica **Mirka Vršič** na sami učni uri prikazala pouk učencev različnih nivojev.

Seminar se je nadaljeval v Ljubljani s temo Bralna značka. **Tilka Jamnik** in **Marija Rogina** sta udeležence spoznali z bralno literaturo za učence dopolnilnega pouka.

V soboto 14. aprila, se je seminar končal s predavanjem **dr. Janeza Dularja** na temo "Vsak govorec slovenščine prispeva k ohranitvi slovenščine" in povdaruil, kako pomembno je, da se slovenščina uporablja tudi zunaj domovine. Opozoril pa je tudi na nevarnost globalizacije v jezikovnem smislu, saj se dogaja, da se namesto slovenščine uporabljajo v Sloveniji tuji jeziki na

javnih prireditvah, kar je najblažje rečeno neprimerno.

Seminar je bil popestren z različnimi delavnicami na dane teme, kjer so udeleženci delali v skupinah in se tako še bolje spoznali in se menili o izkušnjah iz prakse. Na koncu je **Dragica Motik, višja svetovalka,** prikazala psihološko igro sprostitve na temo "Ustvarjamo povezave med kulturami", vmes pa je **dr. Melita Steiner,** vodja učiteljic in učiteljev v tujini pri Ministrstvu za šolstvo in šport opravila razgovor z udeleženci o tekočih zadevah.

Poleg predavanj je skupina obiskala zgodovinske znamenitosti Ptujje in okolice in obiskala baletno predstavo v Mariboru.

Seminar je potekal v prijetnem in delovnem vzdušju in je bil za vse udeležence v veliko pomoč.

Elza Ajduković

PRVOMAJSKI POTOPIS

Prvomajski prazniki se po običaju v Sloveniji preživijo v krogu družine, prijateljev, znancev. Običajno se zakuri kres, popije kakšna dobra rujna kapljica, predvsem pa povesti do zgodnjih jutranjih ur.

Da pa bi nekako razbili to monotonost in rutino, smo se letos odpravili na kratek izlet po SZ Sloveniji. Pot nas je vodila iz Ljubljane proti Idriji, kjer ob cesti, ki vodi iz Vrhnike proti Logatcu, stoji Napoleonov drevored. Je eden najdaljših in najbolj znanih obcestnih drevoredov v Sloveniji, ki

je bil zasnovan že v času Ilirskih provinc. Sestavlja ga 290 lip in lipovcev, ki se razprostirajo v dolžini 1900 m. Cesta proti Idriji je kar ovinkasta in ponekod v popravilu, tako da je bila pot kar dolga in naporna.

Idrija se je razvila v kotlini sredi hribovite in z lesom bogate pokrajine. To območje se zaradi razgibanega terena in z vodnatimi potoki, bogatimi grapami ponaša z največjim številom slapov v Sloveniji. 300-letna tradicija izdelovanja čipk je slavo Idrije ponesla v svet. Mesto se ponaša s kar 120 let staro šolo čipkarstva! Leta 1490 je bilo odkrito bogato nahajališče živega srebra. Idrijski rudnik je bil drugi največji rudnik živega srebra na svetu. Po 500 letih delovanja je rudnik dobil drugo vlogo, saj se spreminja v turistično in izobraževalno zanimiv kraj.

Iz Idrije nas je pot vodila skozi Cerkno, ki je znano po svojem smučarskem centru in bogati turistični ponudbi, proti partizanski bolnici Franja.

Partizanska bolnica Franja je danes ena redkih še ohranjenih partizanskih bolnic, ki so v letih druge svetovne vojne delovale v Sloveniji. Razvijale so se skladno s potrebami odporniškega gibanja po posameznih slovenskih pokrajinah. Njihovi graditelji so v želji, da omogočijo ranjencem čim boljše pogoje zdravljenja, predvsem pa varnost, prostor zanje poiskali v gozdovih, težko dostopnih grapah in podzemnih jamah. Bile so del široko organiziranega odpora proti fašističnemu in nacističnemu okupatorju. Njihovo uspešno delovanje namreč ne bi bilo mogoče brez velike podpore ljudi, ki so v skrbi za ranjence velikokrat izpostavljali svoja življenja.

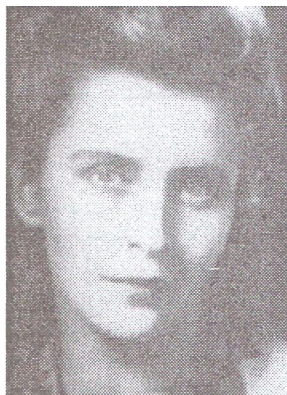
V ozki, težko dostopni soteski Pasice v Delnjih Novakih pri Cerknem so bolnico postopoma gradili od decembra 1943 do

pomladi 1945. Ustanovitelj in prvi graditelj bolnice je bil **dr. Viktor Volčjak**, poimenovana pa je bila po zdravnici in upravnici **dr. Franji Boje Bidovec**.

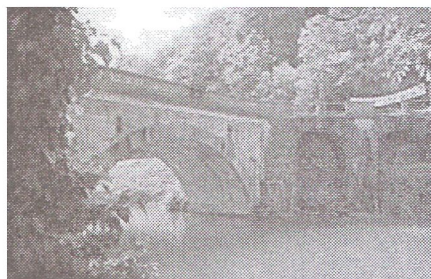
Kompleks Partizanske bolnice Franje sestavlja 13 lesenih barak različnih velikosti in namembnosti in več pomožnih objektov.

Poleg barak za ranjence, namenjen najdemo tudi sobo za komisarje, operacijsko sobo, kopalnico, mizarsko delavnico, izolirnico, kuhinjo, sobo za rentgen, invalidski dom in celo električno centralo.

Dostop do bolnice je med vojno potekal

večidel po potoku Čerinščica, ki teče skozi sotesko. Ranjencem so pred prenosom zavezovali oči. Za dodatno varnost so poskrbeli tudi z premišljeno izdelanim obrambnim sistemom, ki je vključeval minsko polje,

več obrambnih bunkerjev in bunkerjev za ranjence v prepadnih stenah soteske Pasice. Soteska je bila dvakrat napadena, vendar sovražnik bolnice ni odkril. Delovala je do 5. maja 1945. Poleg ustrezne zdravstvene oskrbe (izdatno pomoč v sanitetnem materialu in zdravlilih so pošiljali tudi zahodni zavezniki) se je razvilo tudi bogato kulturno in prosvetno življenje. V tem okviru je treba še posebej izpostaviti izhanjanje literarnega glasila z naslovom Bolniški list.

Bolnica je imela v svoji sestavi tudi več dislociranih oddelkov, namenjenih lažjim ranjencem, ki pa niso ohranjeni. V glavni postojanki si je zdravilo 522 (predvsem težjih) ranjencev različnih narodnosti, in od teh jih je 61 umrlo. Poleg Slovencev in pripadnikov drugih jugoslovanskih narodov so se tu zdravili tudi Italijani, Francozi, Rusi, Poljaki, dva Američana in en Avstrijec, kar izpričuje spoštovanje Ženevske konvencije, saj so bili (vsaj v tistem času) Italijani in Avstrijci zavezniki Nemcev. Ameriško združenje letavcev – vojnih veteranov je leta 1997 podelilo Partizanski bolnici Franja priznanje in zahvalo za pomoč in zdravljenje

njihovega člana Harolda Adamsa v času vojne.

Bolnica Franja je ostala živ spomin na neizprosne dni druge svetovne vojne. Za obiskovalce so jo odprli leta 1946. s svojo enkratno podobo in veličastno vsebino privablja številne domače in tuje goste. Zavedajoč se njene pomembnosti je bila že od leta 1952 objavljena odločba o zavarovanju tega spomenika. Od leta 1963 je pod okriljem Mestnega muzeja Idrija, od leta 1999 pa predstavlja spomenik državnega pomena. V maju lctošnjega leta je Franja pridobila znak evropske dediščine.

Ko smo z ogledom bolnice Franja zaključili, smo se odpravili proti dolini reke Soče. Ustavili smo se v mestu **Most na Soči**, ki leži na skalnatem pomolu nad sotočjem Soče in Idrije, ki sta s svojima strugama, vrezanima globoko v skalnata korita, naselju nudili izvrstno obrambno zaščito.

Zaradi akumulacijskega jezusa so danes korita zalita, pod naseljem pa se razliva jezero, privlačno za ribiče in obiskovalce, ki uživajo na urejenih, razglednih in nezahtevnih sprehajalnih poteh.

Na Mostu najdemo restavrirane in zaščitene ostanke rimske in halštatske hiše, na dolgo zgodovino opozarja cerkev sv. Mavra, prvič omenjena vi pisanih virih že v letu 1192, zanimiv je spomenik vojakom iz I. Svetovne vojne na Postaji. Ker nas je po ogledu spomenika zamikala I. Svetovna vojna, smo se odpravili proti Kobaridu na ogled muzeja I. Svetovne vojne. Uvideli smo, da se ura približuje že poznemu popoldnevu in se odločili, da se v Bovcu ustavimo in okrepcamo. Odpravili smo se v vaško gostilno, kjer smo se v hladu, ki nam ga je nudila vinska trta, doobra najedli in poklepetali o vtisih današnjega dne.

Bovec je priljubljena turistična točka, kjer se zbirajo navdušenci rafting-a. Tako je v mestu vedno veliko tujcev in se vedno kaj dogaja. Opazili smo tudi avtomobil z NS registracijsko oznako, njegovi lastniki pa so se pogumno pripravljali na spust po reki Soči.

Po dobri uri postanka smo se odpravili v **Kobarid**, kjer smo si ogledali muzej I. Svetovne vojne. V njem so predvsem artefakti iz soške fronte, ki je bila del bojišča, ki je med italijansko in avstro-ogrsko vojsko potekalo od Švice do Tržaškega zaliva v skupni dolžini nad 600 km.

Fronta je bila prizorišče največjega spopada na gorskem območju v celotni zgodovini človeštva in največji spopad na Slovenskem sploh. V spopadih je na tej fronti umrlo tisoče slovenskih vojakov, zaradi česar je tudi danes globoko ukoreninjena v slovensko zgodovino. Kljub temu, da je fronta vzela množico življenj, je njen pozitivni vidik za Slovence prepričitev italijanskega prodiranja dalje v notranjost slovenskega ozemlja in zato potencialno manjše raziskovanje tega po koncu vojne.

Potem smo se odpravili proti **izviru reke Soče**. Ko se že začnete vzpenjati proti prelazu Vršič opazite odcep. K Koči pri

izviru Soče, vodi približno kilometer dolga ozka asfaltirana cesta. Pri koči je urejeno parkirišče, odkoder se lahko po markirani poti povzpemo ob brzicah navgor. Do 10 m visokega slapa pod izvirov je le 15 minut hoje. Slap je stisnjen med skalne pečine. Ob visokem vodostaju mogočno buči v dolini ter ustvarja vlažno zaveso iz milijonov drobnih kapljic vode. Okoliške skale so zato zelo spolzke. Za nadaljevanje poti proti izvirov, je potrebno zaviti okoli pečine. Do vznožja slapa ni potrebna posebna obutev. Obisk izvira zahteva nekaj več telesne pripravljenosti ter seveda primerno planinsko obutev. Čeprav je pot primerno zavarovana s klini, previdnost ni odveč.

Izvir Soče je eden najlepših kraških izvirov v slovenskih gorah. Vode, ki se zbirajo na območju Jalovca, Šita, Travnika in Mojstrovke, vrejo na dan iz jamo s podzemnim jezercem ter skozi ozko sotesko, ki se kmalu razširi. Zaradi velikega strmca je tok Soče zelo razgiban. Ob jasnem vremenu sega pogled v izvir zaradi kristalno čiste vode globoko v jamo. Kot je značilno za kraške izvire, pretok vode močno niha. Iz skoraj ravne in kratke soteske teče voda v približno 10 m visokem slapu ter nadaljuje svojo pot po izredno slikovitem šumelišču. Najbolj primeren čas za ogled je v mesecu maju in juniju, ko se topi sneg v okoliških gorah.

Po vrnitvi na parkirišče smo se odpravili preko prelaza Vršič. **Gorski preval Vršič** je najvišji cestni prelaz (1611 m) v Vzhodnih Julijskih Alpah ter naravna povezava med savsko in soško dolino. Na Vršiču se lahko odpočijete v Tičarjevem planinskem domu. Cesto preko prelaza so zgradili med I. Svetovno vojno vojni ujetniki, predvsem Rusi. Na njihove žrtve spominja Ruska kapelica, ki stoji ob cesti iz Vršiča proti Kranjski Gori na višini okoli 1200 m.

Med potjo smo lahko pozorni tudi na skalni obraz Ajdovske deklice in naravno okno v steni Prisanka.

Ko smo se spustili v **Kranjsko Goro** pa smo se odpravili nazaj v Ljubljano, kjer smo na poti videli veliko kresov. Do koder je segel pogled, so bili griči razsvetljeni. Tisti čas pa je zagorel tudi velikan, kateraga, žal, nismo mogli videti. **V športno-kulturnem društvu Mladi Boštjan v občini Sevnica so prizgali neuradno najvišji kres na svetu, ki se poteguje tudi za vpis v Guinnessovo knjigo rekordov.** 40 metrov visok kres kar za sedem metrov prekaša zvonik lokalne cerkve. Konstrukcijo, v kateri je 700 kubičnih metrov lesa in lesnih odpadkov in ki tehta kar 50 ton, so gradili dober mesec.

Tradicija, je tradicija, in praznovati 1. maj ob kresu s prijatelji je lepo, vendar mislim, da smo se pravilno odločili, saj smo na poti še videli veliko lepih in poučnih stvari, videli prelepe kraje in naravo, spoznali del zgodovine, hkrati pa namesto dima in saj vdihavali čist gorski zrak.

Pripravila:

Damir Kolar in Gabriela Bajgo

Akademik Ivan Kreft je doktor agronomskih znanosti in redni profesor za genetiko na Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Profesor Kreft je dobil več domačih in mednarodnih priznanj za svoje raziskovalno in pedagoško delo. Predaval je na Švedskem ter na Japonskem in Kitajskem. Je vodilni svetovni strokovnjak za ajdo, ki je zelo pomembna kulturna rastlina v Aziji, znova pa – kot varovalna hrana z antioksidanti – pridobiva veljavo tudi v Evropi.

Ajda je približno šesto let med Slovenci, pa so jo sprejeli kot svojo, čeprav je v naše kraje prišla iz Azije. V Evropi se je ajda obdržala tam, kjer živijo manjši narodi, ali manjšine. Na primer v Bosni pri Ukrajincih. Ajda je nekako povezana z majhnimi narodi, ki se čutijo bolj izpostavljene, bolj prisiljene ohranjati svojo kulturo. In kultura ni samo literatura, glasba, lepa mesta, lepe cerkve in lepe kmečke stavbe, ampak tudi gojenje določenih rastlin, pripravljanje hrane iz njih, hrane, ki je povezana z običajni in prazniki.

Ajda ni žitarica, toda k žitom jo štejemo zaradi podobnega načina uporabe, ker jo meljemo, uporabljamo za kruh in testenine. Ajdi ne ugaja preveč gnojena njihva, kjer rastlina podivja in gre organska snov v liste in poganjke ne pa v semena, herbicidi pa ji celo škodujejo, in je tako ekološka rastlina.

Ajda izvira iz vzhodnih predelov Himalaje na nadmorski višini 2500 do 3000 metrov, kjer so pogoji za rast ostrji, vključno z ultravijoličastimi žarki. Rastline se pred njimi branijo, ker imajo genetsko pogojene sposobnosti, da v zgornji plasti celic tvorijo snov, ki jih ščiti pred žarki. Ti antioksidanti, ki izvorno ščitijo rastline, ščitijo tudi človeški orga-

nizem pred prostimi radikali, ki nastajajo pri normalnem delovanju našega organizma.

Ajda je bila hrana za reveže. Ko se je pred nekaj desetletij življenska raven dvignila, je usahnilo zanimanje za ajdo. Prvič, družine so si mogle privoščiti sladkor, potem je prišel še riž kot nekaj modernega. No, danes vam v boljših gostilnah spet postrežejo narodne delikatese, čeprav se zdi, da so preveč preproste.

Ajda je primerna za brezglutensko dieto pri prehrani bolnikov s celijaklijo. Celijaklija je zelo resna bolezen. To je občutljivost tankega črevesa na beljakovino, ki jo vsebuje večina žitaric, razen koroze in riža.

V prehrani uporabljamo ajdovo kašo in moko za polnjene paprike, sarme, posebne vrste kruha, testenine, žgance, juhe,...

Od ajdove luščine lahko naredimo blazine. Ajdova luščina, ki je zunanji plašč zrna ima lastnosti, da se ne stisne pod pritiskom, tako da zrak lahko kroži znotraj blazine, pri čemer ovira potenje glave, hrbtenici pa omogoča idealen položaj med spanjem. Ajdova blazina podpira, opušča in masira mišice vrata, ramen ter vratnega dela hrbtenice.

Priporoča se blaženje bolnih stanj vratnega dela hrbtenice, boleznih ramenskih mišic, stanja po poškodbah vratu ali ramen, astme, alergije na hišni prah, glavobola, nespečnosti in smrčanja. Visoka vsebina silicijumske kisline v ajdovih luščinah zmanjšuje možnost razmnoževanja bakterij.

(Odlomki intervjuja s profesorjem Kreftom)

Pripravila: **Božana Šatora**, slušateljica dopolnilnega pouka slovenščine